Demokracija ni v nevarnosti

Aleksander Zorn

Spoštovani snovalci *Sobotne priloge Dela*, bodite neavtoritarni in natisnite odgovor na nesmiselne trditve, ki jih je napletla Spomenka Hribar v intervjuju 16. aprila 2005. Morda tudi zato, da se ne bi njeni sklepi, ki jih je povzela po predsedniku Zveze borcev, on po Irene Mislej, ta zadnja pa po županu občine Ajdovščina gospodu Marjanu Poljšaku, s katerim sem se bil pogovarjal v svoji pisarni o okrogli mizi, ki naj bi se zgodila v Ajdovščini na temo »prva slovenska vlada«, dokončno spremenili v obtožbe. Pogovor s Poljšakom namreč postaja odločilen dokaz totalitarnosti nove vlade, ki so ga začeli uporabljati tudi drugi mediji, posebej vaše *Nedelo*, da bi ubranili demokracijo pri nas. Zato bom zapisal nekaj dejstev in nekaj tolažbe, ki bo, upajmo, utrdila dobro vero, da demokracija zaradi napovedane in odpovedane okrogle mize o »prvi slovenski vladi« nemara ni v veliki nevarnosti. Posebej zato ne, ker jo lahko nemudoma priredijo in nas vse skupaj odrešijo diktature, ki bi brez nje izbruhnila.

In zdaj k stvari. Gospod župan Marjan Poljšak je v daljšem pogovoru, ki je zadeval praznovanje 60. obletnice »prve« vlade v Ajdovščini 1945. leta, dejal, da bodo priredili na to temo strokovno okroglo mizo, na katero bodo povabili zgodovinarje, ki bodo ovrednotili takratni dogodek. Prosil je za sredstva, s katerimi bi lahko simpozij tudi ustrezno gmotno podprli. Ker sem državni sekretar brez listnice, sem mu v pogovoru predlagal, naj se zateče s to misijo na ministrstvo za kulturo, ki je lahko zavetnik takšnih zgodovinskih razprav, posebej če nam bodo enkrat za vselej razjasnili pomembnost in skrivnost ajdovskega prevzema slovenske suverenosti 1945. leta. Ker je takrat v javnosti že nastalo nekaj zapisov o »neprvi« slovenski vladi v Ajdovščini, gospod Poljšak pa je neutrudno ponavljal s svojo osebno stroko slabo podkovano sintagmo o »prvi vladi« in jo krepil z zgodovinarji, ki naj bi se debate udeležili, sem mu hkrati predlagal, naj na okroglo mizo povabi tudi še kakšne dodatne zgodovinarje, na primer dr. Jerico Vodušek Starič, dr. Jožeta Dežmana, dr. Vaska Simonitija, dr. Staneta Grando in dr. Borisa Mlakarja, saj je sam omenjal samo spoštovanega dr. Boža Repeta, spoštovanega dr. Jožeta Pirjevca in menda še spoštovanega dr. Branka Marušiča, drugi pa so mu bili španska vas. Naj povem, da sem predlagal močno ugledne zgodovinske strokovnjake za to obdobje, za katere sploh ne velja, da so strokovno nepodkovani udje desničarske zarote, saj niso nikoli bili v službi pri cerkveni, domobranski ali kakšni drugi nespodobni ustanovi, niti na centralnem komiteju zveze komunistov ne. Tudi so študirali na ateistično normalnih slovenskih univerzah in zahajali v iste arhive kakor tisti, ki so bili za okroglo mizo predlagani od gospe zgodovinarke in poznavalke »prve slovenske vlade« Irene Mislej, ki je njeni politični nevtralnosti posebej v podporo to, da se je vrnila med nas iz Argentine.

To je ves izvor mojega totalitarizma. Ta predlog dodatnih uglednih zgodovinarjev z vsemi spoštovanimi ostalimi vabljenimi vred, ki bi lahko pomagali pri razjasnitvi skrivnosti, kako je mogla ajdovska vlada 5. 5. 1945. leta v učbenikih postati »prva« in kaj smo imeli Slovenci pred njo, če smo sploh že prišli izza Karpatov. Povrh vsega pa tega predloga sploh ni bilo treba upoštevati in ga ni treba niti dandanes. Okrogla miza se kaj lahko zgodi tudi brez pogovora z državnim sekretarjem, kakor je predlog zanjo, brez njega, tudi nastal, lahko je tudi čisto zastonj, v kakršnemkoli prostoru, s komerkoli, brez kofeta, aperitiva in zakuske, brez potnih stroškov, dnevnic in dodatkov na ločeno življenje in brez honorarjev za nastopajoče patriote. Sam sem se zastonj udeležil nešteto okroglih miz kot razpravljavec, uvodničar in prireditelj. Za tisti liter bo pa župan menda že dal žejnim razpravljavcem na koncu, ko bodo dokazali vse, kar se od njih pričakuje.

Seveda pa ni šlo za to. Sploh ni šlo več za okroglo mizo. Šlo je za imenitno priložnost, da se jo odpove. V javnost so namreč čisto spontano, brez vladne zarote že prišli ugovori zoper poimenovanje ajdovske vlade 1945. leta za »prvo« vlado. Prišli so tudi glasovi, da je ajdovska vlada kmalu po svojem imenovanju postala soodgovorna za represalije, ki so se nato zgodile nad poraženci. Zato so se lokalni strokovnjaki za slovensko zgodovinsko čednost prestrašili strokovne debate, posebej pa še dodatnih predlaganih zgodovinarjev, ki se jih po vsej verjetnosti strokovno močno bojijo, in so okroglo mizo zmagoslavno odpovedali. Postali so junaki dneva, uprli so se diktatu oblasti. Močno sem se bal tiste dni, da se ne bodo odločili še za gladovno stavko. Čestitke v medijih so namreč deževale, k meni pa so prihajala protestna pisma, ker sem »prepovedal okroglo mizo o prvi slovenski vladi«. Irene Mislej, s katero nisem nikoli v življenju govoril o njeni okrogli mizi, je moj »diktat« ali »pogoj« o zgodovinarjih, s katerim sem menda preprečil okroglo mizo, sfabulirala kar sama, kakor jo je nenadoma, ob medijskem navijanju primorskega tiska tudi sama in brez moje pomoči ponosno odpovedala. Očitno mize prireditelji niso več marali niti za sebe niti za svoje zdrave patriotske sile, s svojimi izbranimi zgodovinarji vred. Razumi jih, kdor jih more. Uprli so se diktatu oblasti, ki ga ni bilo. Da bi se ne osmešili? Čeprav bi bil upor zoper poseg oblasti v svobodo zgodovinopisja po vsej logiki ravno to, da bi slavno okroglo mizo bučno priredili državnemu sekretarju v brk in mu s tem povedali, kaj si mislijo o »njegovih« zgodovinarjih. Saj navsezadnje sploh nikoli niso vprašali na ministrstvo za kulturo, ali jim bo dalo kaj denarja za simpozij o »prvi« slovenski vladi. Morda pa bi ga dobili, saj je minister zdaj univerzitetni profesor zgodovine, ki se lahko požvižga na razmišljanje sekretarja, ki sploh nima listnice. Vendar pa ministrstva niso prosili za podporo. Kaj če bi jo dobili? Potem bi seveda morali okroglo mizo čisto zares prirediti. Ta pa bi se zaradi hudobnih zgodovinskih strokovnjakov, ki bi se lahko oglašali dejstvom v prid, hudo ponesrečila.

Tako pa je bilo treba skovati takšno zgodbo, ki bi ob splošnem pomanjkanju primernega gradiva za ideološki boj prinesla politično izkupiček. Za osnovo bi bila lahko teološka razprava, ali sme državni sekretar kaj predlagati ali pa je to že poseg vlade v demokracijo na Slovenskem in s tem znak totalitarizma. Strogo gledano, je vsaka beseda, ki jo zine sekretar, lahko oporečna. Nobena ni nedolžna. Še huje. Tudi če nič ne reče, je sam po sebi jasen dokaz izgubljene nedolžnosti. Zato je po teološki logiki dodaten predlog sodelujočih zgodovinarjev, ki ga je bleknil vladni uradnik, poseg v zgodovino, če ne že kar konkretno spreminjanje zgodovine. Ali še huje. Vsako spreminjanje zgodovine velja od zdaj naprej za dokaz vladnega vmešavanja v zgodovinske resnice in nedvomen dokaz avtokracije.

Da je to res, se lahko sliši v medijskih debatah zadnjih dni in v pripravljenem poslanskem vprašanju predsedniku vlade v parlamentu o vladnem spreminjanju dognane in vsem jasne in dokončne zgodovine. Vse se sicer zdi, da to še miš ni, iz katere bi lahko nastal slon, in da je takšen dokaz o vladni avtoritarnosti tako slabo obstojna neumnost, da dokazuje ravno nasprotno. Izmišljen dokaz namreč dokazuje nedolžnost obdolženega in se obrne proti tožniku. Nobene vladne avtoritarnosti ni in pri pomanjkanju razlogov za napade na vlado pride prav vsaka dvoumnost, ki jo izusti zaletavi župan, ki je spremenil pogovor v povelje ter predlog v dekret in ki nima pojma o zgodovini, saj je diplomiran kemijski tehnolog, nekaj malega pa se razume na vaške intrige. Potem pa vse skupaj pretehtal možganski trust Zveze borcev, ki je presodil, da je prišlo pravih pet minut za njegovo ponovno zgodovinsko slavo, in že so se napovedovala protivladna zborovanja po državi v podporo »prve« ajdovske vlade in njene okrogle mize. Pa saj to so čisto navadne politične Butale.

Ob vsem tem folklornem politikantskem vrenju pa je samo po sebi jasno, da je prišel čas za Spomenko Hribar. V takšni debati se počuti kot doma. Vendar pa bi ji, kar se moje osebe tiče, kljub temu svetoval več razsodnosti. Če je zgodba o okrogli mizi o »prvi ajdovski vladi« dokaz o »avtoritarnosti in težnji po totalitarnem nadzoru« vlade, potem to ni nikakršen dokaz o tem, pač pa je dokaz o vladni normalnosti in o nestrpnosti aktivistov, ki si takšne dokaze po vsej sili želijo, da bi potem nastopili s tistim, kar edino poznajo. Z avtoritarnim ohranjevanjem zgodovine, ki že šestdeset let ne sme na preizkušnjo in je osnova njihove oblasti, ki se počasi končuje. In če me je po vsem povedanem možno še klevetati v sovjetskem slovarju, s katerim je Spomenka Hribar zrasla in ga ni nikoli zapustila, in naduto razsoditi, da je šlo za »diktat državnega uradnika aparatčika« z imenom in priimkom, kar brez pomisleka Spomenka Hribar stori, potem je najmanj, kar želim reči o njej, da bi lahko v skladu s svojimi leti začela nastopati nekoliko manj komsomolsko, sicer bo izgubila še tisto malo spoštovanja, ki ji je po vseh mogočih politikantskih preobrazbah ostalo. Surova partijska vzgoja, ki jo razodeva njena govorica, na koncu vedno pokaže, kaj je od njene osebe sploh še ostalo. Da je bila nekoč pomembna članica Nove revije, je samo še bled spomin, ki ga njene leninistične psovke oddaljujejo tudi od nas, ki smo jo nekoč cenili.

Aleksander Zorn *je predsednik strateškega sveta za izobraževanje, kulturo in znanost pri vladi RS.*